

ÇANLAR TÜRKİYE İÇİN ÇALIYOR

Uluslararası doğrudan yatırımlarda yaşanan keskin düşüş Türkiye için tehlike çanlarının çaldığını gösteriyor. YASED Başkanı Piraye Antika ile bu düşüşün perde arkasını konuştuk.

CİHAN DAĞ FOTOGRAF GÜRCAN ÖZTÜRK

Peşpeşe gerçekleştirdiği reformlarla yatırımcılar için güvenli bir liman olan Türkiye için rüyadan uyanma vakti yaklaşıyor mu? Uluslararası Yatırımcılar Derneđi (YASED) ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) tarafından hazırlanan '2010 Dünya Yatırım Raporu' bu soruyu sormamıza neden oldu. Zira raporun ayrıntıları, 2005'ten bu yana uluslararası doğrudan yatırımlarda (UDY) altın dönemini yaşayan Türkiye için tehlike çanlarının çaldığını gösteriyor. 2009'da dünya genelinde UDY miktarı yüzde 37'lik bir düşüşle 1,1 trilyon dolar olarak gerçekleşti. Türkiye'de ise bu düşüş yüzde 58 ile çok daha keskin yaşandı. 2009'da 7,6 milyar dolar UDY girişı gerçekleşirken bu yılın rakamları da umutları vermedi. "UDY'ler yıl sonunda 7 milyar doların altında kalabilir" uyarısında bulunan YASED Başkanı Piraye Antika, "yıllık girişlerin istikrarlı olması yatırım ortamında gerçekleştirilecek köklü ve kapsamlı iyileştirmelerle mümkün" diyor. YASED Başkanı Piraye Antika ile UDY'lerde yeni trendleri, Türkiye'nin atması gereken adımları konuştu.

► Tüm dünyada UDY'lerde düşüş var. Size göre, toparlanma ne zaman başlayacak?

Dünya ekonomisinde kırılma devam ediyor. 2009'daki keskin düşüşün ardından, 2010'da hafif bir toparlanma görülüyor. Global UDY hareketlerinde kriz öncesinde aşılmiş olan 2 trilyon dolar seviyesine ise, ancak 2012 yılında tekrar ulaşılmasının mümkün olabileceğini öngörüyoruz. YASED tarafından açıklanan UNCTAD 2010 Dünya Yatırım Raporu'na göre, 2010 yılında 1,2 trilyon dolar, 2011 yılında ise 1,3-1,5 trilyon dolar aralığında yatırım bekleniyor.

2010 yılında makroekonomik koşullarda, şirket kârlarında ve borsa değerlerinde gözlemlenen kademeli iyileşmenin önümüzdeki birkaç yıl boyunca devam etmesi bekleniyor. UDY'deki iyileşmenin öncelikle sınır ötesi birleşme ve satın almalarda olması muhtemel görünüyor. Nitekim küresel birleşme ve satın alma iş-

lemleri, geçen yıla oranla, 2010'un ilk beş ayında yüzde 36 oranında arttı. Ancak, UDY'nin toparlanması elbette dünya genelinde ekonomik koşullarda yaşanacak gelişmelere bağlı. Küresel ekonomide ve uluslararası piyasalarda yapısal sorunlar ve riskler hala devam ediyor.

► Nedir bu riskler?

Bu riskler arasında ekonomik büyümenin kırılma eğilimi, planlanan yeni yasal düzenlemelerin olası etkilerinin belirsizliği, pek çok gelişmiş ülkedeki yüksek bütçe açıkları ve kamu borçları, kredi fonlarının sınırlı olması, sermaye ve para piyasalarındaki dalgalanmalar ve bazı ülkelerde gözlenen korumacı politika eğilimleri sayılabilir.

► 'En fazla UDY çeken ülkeler' sıralamasında kimi ülkelerin büyük sıçrama yaptığını görüyoruz. Örneğin Hollanda 206'dan 13'e, İrlanda ise 207'den 16'ya yükseldi. Size göre bu sıçramaların nedenleri neler?

Bu tip keskin sıralama değişiklikleri genellikle bazı ülkelerde büyük bir uluslararası yatırımın el değiştirmesi, yerli bir yatırımcı

yüksek hacimli şirket içi kredilerin geri çekilmesi, net çıkışlara neden oldu.

► Tüm dünyada UDY'lerin belli sektörlerde yoğunlaştığını görüyoruz. Otomotiv, perakende, telekomünikasyon, bankacılık ve finans bu alanlardan bir kaçısı... Önümüzdeki yıllarda farklı sektörler eklemek mümkün mü?

Uluslararası doğrudan yatırım akışlarında sanayinin payı düşerken, hizmet sektörünün payının arttığı görülüyor. Hizmet sektörünün yanı sıra enerji de yoğun olarak yatırım çeken bir sektör olarak göze çarpıyor. Yine çevre ve iklim değişikliği ile bağlantılı sektörlerde, düşük karbon salınımı olan sektörlerde yatırımlarda da bir artış gözleniyor.

► UDY'lerdeki düşüş Türkiye'de çok daha keskin hissedildi. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Türkiye 90'larda yıllık ortalama 1 milyar dolar seviyesinde UDY girişı çekmekteydi. Ancak 2005 milat oldu. Bu dönemde küresel ekonomik koşullar ve AB üyeliği müzakere sürecinin başlaması yatırımların artması için uygun zemin hazırladı. Finans ve telekom başta olmak üzere bazı sektörlerdeki

Yıllık UDY girişlerinin istikrarlı olması, yatırım ortamında kalıcı iyileşmelere ve istikrarlı bir güven artışına bağlı.

tarafından alınması veya ilgili ülkelerde kurulu iştirak ile ana şirket arasında ters yönlü bir kredi ilişkisi olması durumunda karşımıza çıkıyor.

Hollanda'da çok sayıda çokuluslu şirketin holding merkezi var. Bu durum Hollanda'nın sıralamasında değişikliğe yol açabiliyor. 2008 yılında bu ülkelere yatırım girişleri devam etmesine rağmen, örneğin Hollanda'da kriz nedeniyle hükümetin bazı uluslararası sermayeli bankalardaki hisseleri satın alması net girişleri negatife çevirdi. İrlanda da finansal krizden önemli ölçüde etkilendi ve bu ülkede

gelişmelerin de etkisiyle, özellikle birleşme ve satın alma işlemleri yoluyla yılda 10 ila 20 milyar dolar arasında yatırım girişleri oldu. Ancak bu seviyeler henüz istikrarlı bir trend haline gelmedi. Bu düzeyde yıllık girişlerin istikrarlı olması, yatırım ortamında kalıcı iyileşmelere ve yatırımcı güveninde daha istikrarlı bir güven artışına bağlı.

Küresel kriz ortamında Türkiye'ye yapılan uluslararası doğrudan yatırımları etkileyen en önemli etkenler, birleşme ve satın almalarda görülen ciddi düşüş ve ihracat odaklı sektörlerde kriz nedeniyle yaşanan daralma oldu. Bu kanallardaki iyileşmeyi-

› PİRAYE ANTİKA,
"UDY"ler yıl sonunda
7 milyar doların
altında kalabilir."

le birlikte yatırım girişlerinde bir miktar toparlanma görülebilir. Ancak ciddi bir toparlanmanın ve sürdürülebilir bir trendin yakalanması, Türkiye'nin yatırım ortamında gerçekleştirilecek köklü ve kapsamlı iyileştirmelerle mümkün olacaktır.

Türkiye küresel krizin etkilerini en aza indirmek için, büyüme ve kalkınmayı destekleyecek adımlara kararlılıkla atmaya devam etmek zorunda. Bu nedenle gündemi meşgul eden siyasi konulara odaklanmak yerine, küresel ekonomideki ve uluslararası finans piyasalarındaki gelişmeleri dikkate almalı. Ülkemize uluslararası sermaye girişinin artarak devam etmesi için ekonomik önceliklerimize odaklanmak zorundayız. Bunun yolu da sağlıklı ekonomi politikalarından taviz vermeden başta uluslararası sermaye girişini ve istihdamı artırma-ya yönelik çabalara ağırlık vermekten geçiyor. Öte yandan, en büyük dış ticaret partnerimiz olan Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkelerin borçlarını geri ödeyebilme kapasiteleri ile ilgili olarak piyasalarda oluşan kaygıları ve bunların ülkemize olası etkilerini de yakından takip ederek gereken önlemleri mutlaka zamanında almalıyız.

› 2009'daki UDY düşüşlerinin bu yılın ilk yarısında da devam ettiği görü-

lüyor. Türkiye için yıl sonu beklentileriniz neler?

Türkiye'de bu yılın ilk yarı verileri göz önüne alındığında, geçtiğimiz yılın 7,6 milyar dolar seviyesinin aşılması mümkün görünmüyor. Yıl sonu rakamı bu yıl 7 milyar doların da altında kalabilir. 2010 yılının Türkiye'de birleşme ve satın alma ve özelleştirme işlemleri açısından da durgun geçmesi, maalesef 10 milyar dolar seviyesine doğru bir toparlanmayı mümkün kılmadı.

› Türkiye'de toparlanmanın ne zaman başlayacağını düşünüyorsunuz?

Küresel ekonomideki trendlere paralel gelişmeler yaşandığı takdirde, Türkiye'de de önümüzdeki yıldan itibaren toparlanmanın daha fazla hissedilmesi beklenebilir. Ancak bunun ön koşulu, yatırım ortamında gerekli iyileştirmelerin devam ederek yatırımcı güveninin daha sağlam şekilde geri kazanılmasıdır.

› Türkiye'de son yıllarda artan yatırımlarda özelleştirmelerin büyük rol oynadığı görülüyor. Size göre sıfırdan yatırım çekmek için kamunun hangi adımları atması gerekiyor?

Türkiye'de halen düşük olan tasarruf oranı ve sermaye birikimi, büyüme için dış kay-

nağı mecbur hale getiriyor. Tasarrufları ve geliri artırmak için bir master plan eksikliği konjonktürel olarak yüksek enflasyonlu ve cari açıklı bir büyümeye, yani 'maliyetli bir ekonomik büyümeye' doğru bizi sürükliyor. Dolayısıyla dış sermaye ve dış finansman akışı sürekli kılacak tedbirleri almak, rekabet avantajlarımızı doğru saptayıp ürettiğimiz mal ve hizmetleri küresel bazda rekabet edebilir maliyetlerle üretebilmeliyiz. Kısaca küresel ekonomiye Türkiye'nin katma değerini sürekli artırabilmeliyiz. Yatırımı ve istihdamı destekleyecek politikalara odaklanılması ve bu politikalarda kamunun değil özel sektörün rolünün ön plana çıkarılması büyük önem arz ediyor.

Türkiye'nin hem daha rekabetçi hem de serbest piyasa ve adil rekabet kurallarına uygun bir iş ve yatırım ortamına sahip olması ön koşullar arasında yer alıyor. Yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarının sürekli ve hızlı bir şekilde devam etmesi şart. Ayrıca kayıtdışı ekonomi, hukukun üstünlüğü ve fikri mülkiyet hakları gibi konularda daha ileri adımlar atılmalı. İstihdam, eğitim, vergi ve teşvikler ve Ar-Ge konularına önem verilerek gelişmeler kaydedilmesi de yatırımcı güvenini artıracak ve daha istikrarlı bir yatırım ortamı tesis edilmesine büyük katkı sağlayacaktır. ☐